

PAÍS VALENCIÀ: LA PLANIFICACIÓ LINGÜÍSTICA PENDENT

Vicent PITARCH I ALMELA

Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana

1. L'HORA CRÍTICA PRESENT

Visquem en valencià havia estat una consigna llançada, els darrers anys, als quatre vents del País Valencià, per la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat. Era una invitació afable, adreçada al veïnat en general, a eixamplar els àmbits socials de lleialtat lingüística i constituïa la marca d'una campanya modesta de promoció de la llengua nacional; modesta de recursos i de conviccions institucionals i, per descomptat, modesta —o més ben dit, força inoperant, com no podia ser altrament— en guanys sòlids. Tot amb tot, l'eslògan i la seva campanya aportaven al panorama ambiental valencià el to d'una certa confiança, no exempta d'ingenuïtat, en la capacitat col·lectiva de retrobar la naturalitat de *viure en català*. De tot això fa quatre dies, i tanmateix sembla que l'eslògan *Visquem en valencià* pertanyi a una altra època. No cal dir que, així que es produí l'alternança en el poder al palau de la Generalitat, l'eslògan fou retirat de la circulació.

Ara, si asseguràvem que, al País Valencià, ens hem trobat, de sobte, abocats a la perplexitat, no diríem pas veritat, perquè ben advertits estàvem que l'accès del Partit Popular al control de les nostres institucions hauria d'introduir una inflexió considerable en el ritme de recuperació lingüística que aquesta societat experimentava els darrers anys. Som conscients, doncs, que ara mateix vivim un moment crític, que ens obre a una etapa d'esdeveniments imprevisibles —amb tendències més aviat negatives— per a la salut de la comunitat catalanòfona. Per això esdevé més que

justificable la temptativa d'esbossar algunes avaluacions globals sobre la circumstància sociolingüística present.

D'una banda, resulta convenient de tenir en compte els grans trets que han configurat el panorama sociolingüístic valencià de l'etapa immediata passada. I, d'una altra, considero que també és oportú d'aventurar algunes tendències que, els anys del demà immediat, marcaran les pautes de convivència al si de la societat valenciana. Respecte de l'etapa que s'acaba de cloure, disposem d'una certa perspectiva històrica que ens ajuda a jutjar-la amb un mínim de rigor. Pel que fa al període que ens espera, els avatars que afectaran la salut social del català crec que podem preveure'ls en termes força fiables, per tal com comptem amb dades prou indicatives al voltant del capteniment envers la llengua que caracteritza la dreta domèstica.

Em faig càrrec que aquesta prospecció del futur, com a tal, ha de mostrar-se vulnerable. Ara, l'avaluació dels anys transcorreguts fins ara mateix conté un seguit d'interessos inqüestionables, entre els quals hi ha el de constituir un punt de referència que ens permetrà establir comparacions entre l'etapa superada i la que ens espera. Ja se sap que els elements de referència són bàsics a l'hora de fer el seguiment de qualsevol mena de política.

2. BALANÇ D'UNA ÈPOCA

Tot just el País Valencià acabava d'estrenar estatut d'autonomia, l'any 1983, i s'inaugurava una etapa ben definida, que s'allargà fins al 1995. L'etapa comptava amb els al·licients d'unes formidables il·lusions populars de canvis profunds en l'estructura sociopolítica del país, il·lusions que es manifestaren en les votacions massives a partits d'esquerra, sobretot al PSOE, el qual hi pogué governar des de posicions còmodes de majories absolutes. Hi havia, per descomptat, esperances considerables en el flamant procés autònom. I val a dir que, en les seves primeres passes, el govern socialista donava mostres de situar-se a l'altura de les circumstàncies, sobretot mitjançant l'aprovació d'eines legals tan bàsiques com la Llei d'ús i ensenyament del valencià¹ —la pretesa llei de normalització lingüística dels socialistes casolans— i la llei de radiotelevisió valenciana.² De tota manera, a

1. Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià (*Revista de Llengua i Dret*, 4, ps. 172-190). V. Pitarch, *Reflexió crítica sobre la llei d'ús i ensenyament del valencià*, Eliseu Climent, València, 1984.

2. Llei 7/1984, de 4 de juliol, de creació de l'entitat pública Radiotelevisió Valenciana (RTVV).

l'hora d'aprovar la Llei de símbols, el PSOE començà també a mostrar la seva propensió a deixar-se atrapar pels xantatges constants a què l'ha sotmès la dreta local.

I bé, l'etapa socialista ja ha estat clausurada, al País Valencià. En fem balanç? Doncs bé, només des de posicions de mesquinesa hom podria negar que els socialistes van introduir elements de transformacions profundes en l'àmbit dels *media* mitjançant la creació de Canal 9-rvv i de Canal 9-Ràdio. Clar que tampoc no fóra just amagar els dèficits clamorosos, sovint de conseqüències força greus, amb què van conduir la televisió autonòmica, i l'abandó en què han deixat altres canals mediàtics. De tota manera, on els canvis a favor de la presència del català han estat més espectaculars és, sens dubte, al món de l'educació, el qual —si no som mesquins— hem de reconèixer que ha experimentat una transformació sense precedents, d'autèntica dimensió històrica, doncs. Reconeguem, alhora, que tot plegat no suposava cap mèrit especial sinó que responia a les exigències elementals que plantejava la societat del moment i, en definitiva, constituïa la resposta mínima que calia donar a les necessitats de democratització. Per això sobtava, ara i adés, que els responsables de la *política lingüística* valenciana responguessin, a les veus que s'hi manifestaven crítiques, que no era prudent forçar aquesta política, perquè ja era massa avantguardista i tot. Ben al contrari, el partit del govern, si més no en l'àmbit de la promoció lingüística, sempre ha anat, ací, a remolc de la societat. Aquesta percepció l'hem poguda confirmar, més tard, amb dades objectives, i fins i tot han hagut de reconèixer-la les instàncies del Consell.

De fet, cada vegada que havien manifestat que les seves actuacions a favor de la llengua hi superaven la demanda social més exigent no pretenien altra cosa que encobrir les confusions, les timideses i, en definitiva, les contradiccions intrínseques amb què el PSOE valencià abordava un dels temes centrals de la seva política, el de la política lingüística. Ningú no pot ignorar que les iniciatives d'alguns càrrecs públics tan marcats en aquesta parcel·la com ho foren, posem per cas, els consellers Ciscar o Romero, o el director general de Política Lingüística, J. Huguet, no responien, ni de bon tros, a la sensibilitat lingüística del partit i ni tan sols sintonitzaven amb els criteris generals de la política socialista d'aquestes latituds. Aquesta desconexió entre actuacions personals i la política general possibilitava que, de tant en tant, hi apareguessin iniciatives força interessants, com ara la de la creació de la Comissió de Normalització Lingüística dels centres d'ensenyament (sancionada per Resolució de la Conselleria pertinent, el 30 de juny de 1992), o l'aprovació de plans de normalització lingüística en ajuntaments. Continuo considerant que eren iniciatives encoratjadores, per bé

que la seva eficàcia restava en mans absolutament del compromís amb què hi reaccionessin els col·lectius cívics afectats. Al marge d'aquesta consideració, en cap moment el PSOE valencià no va ser capaç de dissenyar una planificació lingüística amb cara i ulls. Actuava, doncs, amb la tàctica de *tapar forats*, sovint atrapat per contradiccions inexplicables, injustificables. Per això a ningú no pot sorprendre que al costat de fets com els que acabo d'esmentar, representants del PSOE en ajuntaments o en diputacions s'hi constituïssin en valedors, de vegades, d'iniciatives rotundament "blaveres". Al cap i a la fi, ben sovint el partit va donar l'esquena a grups capdavanters en la normalització lingüística, alhora que mitjançant intervencions o inhibicions contribuïa a enterbolir el panorama sociolingüístic ambiental.

Ho hem de reconèixer amb la recança oportuna: la política lingüística socialista va procedir amb una desorientació escandalosa, de manera que alhora que engegava actuacions meritòries incorria en fallades monumentals. Entre els seus rèdits cal anotar el d'haver introduït canvis transcendents a favor de la llengua, però també hem de retreure-li que de vegades la seva política s'adreçava justament a desactivar, a desmobilitzar, els elements més dinàmics de la societat valenciana.

Fet i fet, el balanç de l'època socialista és clar que no pot tancar-se amb resultats optimistes com els que n'extreien els seus responsables més qualificats, justament en avaluar el període 1983-1993, marcat per la vigència de la Llei d'ús i ensenyament del valencià. En efecte, el president Lerma només hi veia «motius per a l'esperança»; el president de les Corts, Garcia Miralles, analitzava l'època com «la fi a una situació de subjugament», mentre que el conseller del ram, en Joan Romero, en feia el diagnòstic d'«un procés integrador». Totes tres eren naturalment interpretacions interessades, tocades, doncs, de les exageracions que la circumstància imposava; al capdavant, avaluacions força inexactes, obertament discutibles. I tanmateix, també hem de reconèixer que ja hem començat a trobar a faltar aquella època que tantes frustracions va provocar-nos.

3. LA BARBÀRIE DE LA DRETA LOCAL

Segurament raons de coherència política imposaven que el PSOE hagués de considerar el català com a llengua subalterna. Ara, la seva sensibilitat democràtica sempre el mantingué receptiu envers algunes reivindicacions lingüístiques. Vet ací una ratlla divisòria, en el terreny de posicions davant la llengua, que marca els camps ben diferenciats que ocupen socialistes i populars. En concret, pel que fa al País Valencià, les diferències entre els uns

i els altres hi són ben nítides. D'entrada, no podem oblidar que, entre els trets distintius que marquen la dreia valenciana, hi ha la seva castellanització precoç i la seva condició de casta genuflexa i submissa als dictàmens de l'espanyolització; en conseqüència, s'ha caracteritzat històricament per la seva aversió a la llengua del poble i, al capdavant, és la instigadora indiscutible del conflicte lingüístic valencià. No oblidéssim pas que tot aquest bagatge és dipositat, ara mateix, a les alforges del Partit Popular.

Ens assisteix tot el dret, per descomptat, a atorgar vots de confiança a la política del PP. Ara, en el camp específic de l'idioma, fóra d'una ingenuïtat imperdonable esperar que els populars valencians puguin exercir-hi alguna mena d'interès objectiu. En el millor dels casos, suposo que haurem de mostrar-nos satisfets si decideixen de no reproduir aquella infame *batal·la da València*, la nefasta experiència que va engegar i dirigir la seva predecessora, la UCD. Potser no es mostrin interessats a repetir l'experiència, perquè, ben mirat, l'excessiva crispació social tampoc no els resulta beneficiosa, en la conjuntura present. En efecte, aquesta crispació tornaria a destapar en tota la seva cruïa el conflicte lingüístic, i llavors la situació se'ls podria esmunyir d'entre les mans, a ells precisament que han de controlar el conflicte tot mantenint-lo camuflat, això és, sense permetre que el veïnat en prenga consciència clara, la qual constituïria el primer pas per superar el conflicte. Vull creure que el PP ha après la lliçó que les confrontacions socials obertes no li proporcionen cap profit. Per això, optarà per qualsevol altra fórmula que no sigui l'atac frontal contra la llengua: aquesta trinxera la té reservada, en tot cas, per a la seva criatura, Unió Valenciana, a la qual assigna la feina bruta en els afers de la llengua.

Per la seva banda, les tàctiques que empraran els populars seran més aviat subreptícies: sense escarafalls, continuaran promocionant tota mena de recursos (el retorn als vells *pactes lingüístics*, l'aval de diverses normatives per a la llengua, la concessió gratuïta d'exempcions escolars del *valencià*, etc.) que contribueixin a la confusió ambiental al voltant del català, amb l'objectiu final que públicament la llengua del país hi esdevingui cada dia més *problemàtica*. En última instància, l'estratègia del PP no serà cap altra més que la de *dinamitar*, si voleu, amb mà suau, les demandes socials de normalització lingüística. Insisteixo: no hi ha més cera que la que crema. El conflicte lingüístic valencià és un patrimoni, ignominiós, per cert, de la dreia i, naturalment, ha de formar part de les reivindicacions que el PP elevi a les seves instàncies de poder. Més enllà, doncs, d'aquest objectiu que acabo d'esmentar, qualsevol altra expectativa de bondat que congriem al voltant de la política lingüística que pugui arbitrar ací el PP esdevindrà pura fantasia.

De fet, al seu moment oportú, en plena campanya d'eleccions autonòmiques, van anunciar que anul·larien la famosa *homologació de títols de valencià/català* i no han trigat gens a complir la paraula. Van amenaçar que la llengua no ha de *discriminar* (!) en l'accès al funcionariat autonòmic i ja han començat, des de diverses institucions sota el seu control, a suprimir les proves de *valencià* en la selecció d'aspirants. No solament no han adscrit a Presidència del Consell la Direcció General de Política Lingüística sinó que, amb tota la barra, l'han suprimida de manera fulminant. Fins i tot es permeten qüestionar la continuïtat de la Llei d'ús i ensenyament del valencià. I, pitjor encara: la política del PP, ací i arreu, fa bandera de la privatització progressiva de sectors tan claus com l'ensenyament i els mitjans de comunicació de massa. Per aquest cantó pot sobrevenir damunt el panorama sociolingüístic un autèntic cataclisme, sobretot al País Valencià on l'ensenyament privat exhibeix, entre els seus trets definitoris, el distanciament respecte de la llengua nacional d'ací, tot tractant, doncs, el país com si fos un *cortijo*. Ara mateix, el departament del ram presenta en societat el mapa escolar que han dissenyat per als cursos propers. I bé, l'atemptat obert contra l'ensenyament públic s'hi conjuga amb un oblit clamorós de qualsevol mena de planificació lingüística. Dissortadament, pel que fa als mitjans de comunicació de massa, les expectatives no hi són pas més optimistes. Enmig dels rumors sovintejats que la dreta es prepara a vendre'ns el sector públic, una veu ben autoritzada del PP, el director de comunicació a nivell estatal, va anunciar oficialment, el desembre passat i des d'una coneguda institució educativa privada de València, que així que guanyi Aznar, privatitzaran Canal 9. Ben mirat, aquestes amenaces, en àmbits com l'ensenyament i la comunicació social, constitueixen inequívocues, i brutals, declaracions de guerra a la comunitat catalanoparlant.

En definitiva, em costa massa de representar-me cap mesura positiva per a la salut d'aquesta comunitat que pugui prendre el PP valencià, per iniciativa pròpia. Si mai ho feia, per aquestes latituds s'esfondrarien de sobte algunes de les bases que sostenen la història domèstica dels darrers segles. Ara com ara, l'estratègia lingüística del partit conservador se centra a erosionar, mitjançant tàctiques subterrànies, les actuacions sòlides que els socialistes ens han deixat en el camp de la llengua i, en tot cas, a transigir amb algunes iniciatives disperses que el PSOE hi havia establert. Tot això, però, trontolla i em temo que ben bé corre el risc d'ensorrar-se definitivament el dia que els populars es vegin amos dels poders absoluts de l'Estat.

4. CLAUS INTERPRETATIVES DEL PANORAMA SOCIOLINGÜÍSTIC VALENCIÀ

Amb tot el seguit de llums i d'ombres (aquestes, sens dubte, immensament més significatives que no pas aquelles, cal no oblidar-ho) que estableixen el perfil de la seva condició catalana, el País Valencià figura, potser avui més que mai, com un component determinant de la catalanitat. Si més no, hi ha un parell de factors d'ordre socioeconòmic que avalen aquesta percepció: la demografia i la dinàmica productiva. En efecte, amb prop de 4 milions d'habitants (3.857.234, —dels quals, 3.422.069 pertanyen a la zona catalanoparlant— segons el cens del 1991), d'una banda, i, d'una altra, amb una dinàmica econòmica de les més actives a l'Europa d'avui, la societat valenciana constitueix un referent indefugible a l'hora de considerar els reptes que planteja als nostres dies la qüestió catalana.

4.1. *Els índexs de lleialtat lingüística*

Per bé que, en una visita superficial a algunes bosses d'immigració, hom en pugui extreure la sensació que l'ambient sociolingüístic valencià ha enfilat el camí de la *rossellonització*, els fets confirmen que els índexs de lleialtat lingüística valenciana encara mantenen un nivell remarcable. Segons les dades de la macroenquesta del 1992, coordinada pel Servei d'Estudis i Investigació Sociolingüística, de la Conselleria d'Educació, del global de la població, el 61% *sap parlar català*, el 48% *el sap llegir*, el 16% *el sap escriure*, i només el 3,2% *no l'entén*. A la zona catalanoparlant, els que *no entenen el català* es redueixen a l'1,2% de la població, alhora que els que *saben parlar-lo* sumen el 67,5% de la població. Més encara: segons l'estudi comparatiu fet damunt les enquestes dels anys 1989 i 1992, hom constata una progressió constant en els tots àmbits de la competència social en català, amb augments del 3% en la comprensió, del 18,5% en la capacitat oral, del 17,5% en la capacitat lectora i del 25,5% en la capacitat d'escriptura.³

Evidentment, les magnituds que acabo d'adquirir descriuen una comunitat lingüística amb índexs força significatius de lleialtat lingüística. Ara: certs indicadors palesen que aquesta continua sent en bona mesura una

3. Mentre redacto aquestes notes, m'arriba la notícia d'una altra enquesta, semblant a la del 1992, feta l'any 1995, també a càrrec del Servei d'Investigació i Estudis Sociolingüístics. Segons informacions que en tinc de segona mà, els resultats d'aquesta enquesta 1995 continuarien confirmant la progressió dels indicadors favorables a la normalització lingüística al País Valencià.

lleialtat eminentment passiva. I penso, posem per cas, en indicadors tals com el de la consciència explícita de grup diferenciat, un indicador que amb prou feines podem detectar entre els grups valencians. En efecte, la lleialtat lingüística que manté la societat valenciana no es correspon, ni de bon tros, amb cap mena de convicció d'aquesta mateixa societat de constituir un col·lectiu amb perfils propis. Sense anar més lluny, la conducta que el país ha exhibit en els processos electorals de les darreres convocatòries ha reproduït amb precisió els mateixos esquemes mentals de sensibilització política en clau espanyola que podríem detectar a Burgos o a Múrcia, a La Rioja o a Extremadura. Per damunt, doncs, dels nivells de vitalitat ambiental del català, aquesta societat ha arribat a considerar-se la continuïtat sense clivelles de l'espai nacional espanyol. Clar que al seu interior emergeix també una minoria ben marcada justament pel compromís social amb la llengua i que alhora es defineix per la consciència nítida de pertinença a l'àmbit nacional de la catalanitat.

4.2. *Indicadors de modernitat*

En tot cas, no perdem de vista la dinàmica de transformacions de tota mena (d'ordre econòmic, demogràfic, ecològic, cultural...) que afecta la societat valenciana contemporània, la qual ha esdevingut decididament industrialitzada i amb nombrosos sectors que ja han desplegat un grau notori de terciarització. I bé, aquests processos de modernitat han arrossegat també la ideologia valenciana al voltant del fenomen lingüístic.

D'entrada, la càrrega de prejudicis lingüístics —de fort component ideològic rural— amb què la mentalitat valenciana havia actuat fins ben entrada la dècada dels anys setanta ha fet ja crisi i, a més, ha estat una crisi de dimensions espectaculars. En contrast amb aquella mentalitat arcaica, la ciutadania actual identifica en l'idioma prerrogatives pròpies del progrés, dels medis urbans i de la cultura. Naturalment els sectors socials més dinàmics situen, cada vegada amb major naturalitat, el valencià dins el diasistema lingüístic català. Tampoc no podem ignorar, però, que enfront d'aquesta tendència generalitzada de modernització de la ideologia lingüística hi resisteixen certs tics de ruralisme reaccionari, estimulats sota el reclam sentimental que reivindica el particularisme de la «*llengua valenciana*», un particularisme que arriba a constituir de l'anticatalanisme visceral tot un programa i una organització polítics.

Hi ha, de tota manera, en el procés imparable de modernització de la mentalitat lingüística valenciana, d'altres indicadors ben suggeridors. Per

exemple, el nostre veïnat considera (57,4% de la població) que, a nivell social, el català *es fa servir* cada dia més, i sobretot encara *s'hauria de fer servir* més (65,7% de la població). Els sectors, notòriament majoritaris, que reclamen una presència més consistent del català en la vida social (a l'Administració, als *media*, sobretot a Canal 9, etc.) i que alhora auguren un futur immediat més esperançador per a la llengua, s'identifiquen, en proporcions sorprenents, amb els sectors més dinàmics de la col·lectivitat, la joventut, per exemple, o el sector terciari avançat. Ens consta, d'altra banda, el progrés constant que experimenta l'opció de l'ensenyament en català a les universitats. Pel que fa a la de València, aquesta evolució es xifra en el 19,21%, corresponent al curs 1992-1993, fins al 24,15%, del curs 1995-1996.⁴ Finalment, i com a exponent de la nova funció que hom assigna al català dins la nova configuració social del País Valencià, considero il·lustratiu de tenir en compte les 200.000 matrícules llargues que han assolit les proves oficials de *reciclatge* que organitza la Junta Qualificadora de Coneixements del Valencià.

5. NO S'HI VAL, A AJORNAR LA PLANIFICACIÓ LINGÜÍSTICA

Amb tot i això, el panorama sociolingüístic valencià planteja una contradicció notòria: la formidable reconversió en sentit positiu de les actituds lingüístiques ambientals no es correspon amb una reinversió favorable de les pautes d'ús lingüístic real. És cert, doncs, que la recuperació social del català no és perceptible dins l'àmbit valencià; de tota manera, l'enquesta del 1992 ens va descobrir que el procés històric d'assimilació lingüística s'ha aturat, una dada —cal reconèixer-ho— de notable transcendència.

Segurament no és aliena a la contradicció que acabo d'esmentar la nostra circumstància de constituir l'espai més espanyolitzat del conjunt dels Països Catalans, al si del qual alhora es consolida una de les minories més actives —més activistes— de tot el perímetre nacional. Hom reconeix que aquestes minories han esdevingut les autèntiques protagonistes dels salts qualitius que, entre nosaltres, s'han produït en la realitat sociolingüística. En aquest sentit, tenim confirmada aquella antiga intuïció que la demanda social d'ús de català era superior a les mateixes ofertes que ha fet la Generalitat.

4. En realitat aquests percentatges corresponen a la suma dels ítems opció *valencià més indistintament*. Aquesta suma comptabilitzava el 22,58% el curs 1993-1994, i el 23,9%, el curs 1994-1995.

La funció de les institucions públiques, en tot aquest entramat de forces socials en tensió, pot ser definida com a inicialment despenalitzadora, de mica en mica permissiva i, sovint, orientadora d'iniciatives de normalització, la capacitat operativa de les quals, en última instància, restava en mans de l'activisme cívic. Crec que és amb aquesta mena de paràmetres que s'han d'interpretar els guanys —que no m'estic de qualificar d'espectaculars— que van assolir en el reducte de l'ensenyament, durant l'etapa del PSOE. Al capdavant, la Generalitat socialista mai no va plantejar-se una planificació lingüística seriosa i, per contra, es va deixar atrapar sovint entre xantatges i maniobres dilatòries, de les quals n'és una mostra eloqüent que el Govern valencià no hagi estat capaç de sancionar administrativament l'autoritat acadèmica que reguli la normativa del català dins la seva circumscripció autonòmica.

Tot i això, és ben sabut que, en l'esfera específica de la llengua, la perspectiva institucional ha esdevingut senzillament tenebrosa d'ençà que les darreres eleccions han atorgat la Generalitat al PP. Durant l'etapa socialista, els moviments capdavanters del valencianisme hagueren de reclamar, de manera sistemàtica, que el Consell respectés la legalitat, la seva legalitat, pel que fa a la llengua, això és, que complís la llei d'ús i ensenyament del valencià. Ara mateix, amb el govern conservador, aquelles exigències de normalització hauran de radicalitzar-se en la mesura que el PP no solament continua allunyant-se de la legalitat vigent, sinó que fins i tot ha gosat de qüestionar aquesta Llei de normalització. En qualsevol cas, el nou govern farà bé de no menystenir els moviments cívics que, sens dubte, sotmetran la polícita lingüística institucional a un seguiment implacable. Per començar, en cap cas hom no podrà admetre que l'actuació del partit conservador, en l'àmbit de la promoció social del català, superi en misèria la política socialista.

Al començament dels anys 90, i sota els auspicis de la Fundació Huguet, de Castelló de la Plana, vam fer circular, entre les instàncies oficials i entre entitats ciutadanes, un projecte de planificació lingüística que manté plena vigència. Posteriorment, la revista *Saó* va aplegar un conjunt força valuós d'anàlisis al voltant del panorama sociolingüístic valencià dels darrers anys, acompanyades de propostes ben suggeridores per a la intervenció en nombroses parcel·les de la comunicació social. Vet ací, doncs, materials elaborats des de la responsabilitat cívica i amb un profund sentit de rigor. Cal no oblidar que, al seu darrere, hi ha una comunitat lingüística que disposa de segments capdavanters en la reivindicació de *viure en valencià*, d'una consistència potser única al llarg de la nostra història. Com a mostra d'aquesta realitat em plau d'esmentar, per exemple, la Coordinadora Escola

Valenciana, paradigma d'autoorganització popular, tan original que difícilment en trobaríem una altra de semblant a tot Europa; de fet, la fluïdesa del propi funcionament i l'índex de democràcia interna, el protagonisme compartit per ensenyants, pares i mares, i alumnes, l'arrelament sectorial i comarcal, el compromís generós amb l'escola valenciana —vehiculada en la llengua nacional— dissenyada com a resultat d'una transformació radical del sistema educatiu actual i, en definitiva, la seva capacitat de mobilitzar, cada curs, moltes desenes de milers de ciutadanes i de ciutadans... tot això fa que Escola Valenciana hagi esdevingut un fenomen cívic valencià esplendorós, irrepetible.

Fet i fet, el panorama sociolingüístic valencià continua marcat per factors de clar signe contradictori i, sobretot, profundament dinàmic, sempre obert a reaccions sorprenents. Sobta, posem per exemple, que la densitat del moviment reivindicatiu de l'idioma no hagi quallat en una organització del nacionalisme polític consolidada, en un partit parlamentari amb expectatives immediates d'esdevenir una força decisòria en la política del país.

Al capdavant, immersa en la pròpia dinàmica constituïda per elements d'allò més heterogenis, la societat valenciana s'avança cap al 2000 amb recursos que afavoreixen que puguem mantenir en peu les esperances d'una normalització lingüística digna. Caldrà que els responsables polítics responguin amb una dignitat proporcional al repte que els planteja el moment històric.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

MOLLÀ, T. - PITARCH, V., *Informe. Bases de política lingüística per al País Valencià dels 90*, Castelló de la Plana, 1992.

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA, *Enquesta sobre l'ús del valencià 1992 (Síntesi de resultats)*, Servei d'Estudis i Investigació Sociolingüística, València; recerca no publicada.

CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CIÈNCIA, *Balanç i perspectives de la promoció del valencià. 1983-1993*, Generalitat Valenciana, València, 1995.

SAÓ, *10 anys de la llei d'ús i ensenyament del valencià*, Monogràfics, núm. 25, 1995.

